

Акыркы мезгилде эң көп талкуулангып жаткан маселе — бул климаттык өзгөрүүлөр жана табияттын күтүүсүз кубулуштарына көнүп, жашоого ылайыкташуу зарылдыгы. Жаратылыш кыр көрсөткөн учурда адамзаттын жашоосуна тобокел келбеш үчүн, балдарды жаштайынан ушул чакырыктарга даярдоо башкы милдет. Мектеп окуучуларына академиялык билимдерден сырткары, күтүүсүз кырдаалдарга даярдоо негизги маселе болуп турат. Бул багытта мугалимдердин ролу абдан чоң.

АКАДЕМИЯЛЫК ЖАНА ЖУМШАК КӨНДҮМДӨРДҮН ӨСҮШҮ

Долбоордун натыйжалуулугу окуучулардын билим сапатында дароо байкалды. Окуу жылынын аягындагы тестирилөөнүн жыйынтыгы укмуштуудай жакшырган: **15 жаштагы окуучуларда** окуу жана түшүнүү көндүмдөрү **39 пайыздан 89 пайызга** чейин кескин өстү. Бул бир жыл ичинде **50 пайызга** жакшыруу дегенди билдирет. Окуу жана түшүнүү көндүмдөрүнүн жакшыруусу окуучулардын **математикалык сабаттуулугунун** жогорулашына алып келип, бул көрсөткүч 29% жакшырды. 10 жаштагы балдардын окуу жана түшүнүү көндүмдөрү **40 пайыздан 52 пайызга** жогорулады.

Бул долбоор окуучулардын академиялык ийгилигин гана эмес, алардын жумшак көндүмдөрүн да өнүктүргөнүн мониторингдин жыйынтыгы далилдеди.

“Долбоор аркылуу окуучулар теория менен практиканы салыштырып, билим менен ишинин натыйжаларынын ортосундагы түз байланыштарды көрүштү. Алар чыныгы долбоорлордо өз алдынча чечим кабыл алуу аркылуу **жоопкерчиликти**, экологиялык иш-чараларды уюштуруу аркылуу **лидерликти**, биргелешип ишке ашыруу аркылуу **командада иштөө** көндүмдөрүн, ошондой эле экологиялык көйгөйлөрдү талдоо аркылуу сынчыл **ой жүгүртүүнү** өнүктүрүштү. Окуучулар азыр татаал түшүнүктөрдү түшүндүрүп, булактардын ишенимдүүлүгүнө баа берип, өз алдынча тыянак чыгара алышат. Натыйжада, алар турмушта колдонууга жарамдуу билимге ээ болуп, **“Келечектин климаттык лидерлери”** катары даярдалды”.

ГЛОБАЛДЫК ФОРУМДАГЫ ТРИУМФ

Эң маанилүүсү, алыскы климат шарты оор айылдагы мектептеги ишке ашырылган чечим **“Мектептер-2030” Глобалдык форумунда** климаттык өзгөрүүлөргө туруктуулук үчүн комплекстүү окутууда инновациялуу тажрыйба катары талкууланды.

2024-жылдын 11-июнунда «Ала-Арча» мамлекеттик резиденциясында өткөн **«Климаттын өзгөрүшүнө туруктуулукту камсыздоодогу мугалимдердин лидерлиги»** аттуу III глобалдык форумга мен да катышып, тажрыйба бөлүштүм.

Форумда 30дан ашуун өлкөнүн өкүлдөрү чогулуп, климат маселесин билим берүү аркылуу чечүү жолдорун талкуулашты. **“Климаттын өзгөрүшүнө каршы күрөшүү жана климаттын туруктуулугун өнүктүрүү үчүн жаштарга кандай билимдер, көндүмдөр жана баалуулуктар керек”** деген панелдик дискуссияда биздин мектепте ишке ашкан **“Келечектин климаттык лидерлери”** аттуу чечим туурасында баяндама жасадым.

Сезимдерим менен бөлүшө турган болсом, албетте, толкундоо болду. Ошону менен бирге, кесиптештеримдин жана окуучуларымдын жыл ичинде жасаган эмгегин айтып бергенде абдан сыймыктандым. Бул презентация долбоордун маанисин жана окуучулардын жетишкендиктерин эл аралык деңгээлде таанытууга чон мүмкүнчүлүк берди.

Форумга чогулган 30дан ашуун мамлекетте эки миллиарддан ашык калк жашайт. Анын жарымы жаштар экенин эске алганда, мугалимдердин балдарга багыт берүүсү дүйнөлүк көз карашты өзгөртө алат деп ишенем.

Гүлзат ИСАКОВА, Керимбай уулу Сарыбай атындагы жалпы билим берүү мектебинин мугалими, Нарын району

КЕЛЕЧЕКТИН ЭКО-ЛИДЕРЛЕРИ:

ГЛОБАЛДЫК ЧАКЫРЫККА ЖЕРГИЛИКТҮҮ ЖООП

Дүйнө жүзүндөгү миллиондогон мектептердин катарынан калбай, биз, Нарын районунун Эмгек-Талаа айылындагы **Керимбай уулу Сарыбай атындагы жалпы билим берүү мектебинин** эмгек жамааты да бул жоопкерчиликти сезибиз. Планетабыздын туруктуу келечегин куруу үчүн системалык ыкмаларды жана билим берүүнү трансформациялоо максатында, акыркы үч жылдан бери **“Мектептер-2030”** программасынын негизинде алгылыктуу иштерди алып барабыз. Бул программанын алкагында иштелип чыккан **“Келечектин эко-лидерлери”** аттуу инновациялык чечимибиз айылдык мектеп үчүн чыныгы өзгөрүүнүн булагына айланدى.

НАРЫНДЫК МУГАЛИМДИН ЭЛ АРАЛЫК ИЙГИЛИГИ

ЭКО-STEM КЛУБУНУН НЕГИЗГИ ИШ БАГЫТТАРЫ:

- 1. Агротокой жана мектеп бакчасын өнүктүрүү:** Мектептин алдына 1 сотык жерге агротоккой уюштуруу менен өсүмдүктөрдүн өсүү шарттарын изилдөө, түшүндүрүү болжолдоо жана отургузуунун натыйжалуулугун талдоо.
- 2. Таштандыларды кайра иштетүү:** Таштандыларды чогултуу, иргеп алардан тосмолорду жана жасалгалоо элементтерин жасоо, ресурстарды кайра пайдалануунун экологиялык таасирин талдоо.
- 3. Изилдөө жана талдоо долбоорлору:** Айлана-чөйрөнүн абалын түшүнүү үчүн өлчөөлөрдү, байкоолорду жүргүзүү, тажрыйба өткөрүү жана статистикалык анализ аркылуу натыйжаларды баалоо.

КОРУТУНДУ ЖАНА ТЕРЕҢ ЫРААЗЫЧЫЛЫК

Ушундай алгылыктуу иштердин жана мыкты колдоолордун аркасында Глобалдык форумга катышуу мүмкүнчүлүгүнө ээ болдум. Бул долбоор мектептеги чыгармачылык эргүүнүн булагы болуп, окуучуларды билимдүү, экологияны урматтоочу жана практикалык көндүмдөргө ээ болгон келечектин лидерлерине айландырган үлгүлүү тажрыйба болуп саналат. Учурдан пайдаланып, **“Келечектин климаттык лидерлери”** аттуу чечимдин ийгилик-

түү иш жүзүнө ашышына кошкон салымы үчүн Кыргыз Республикасынын Агартуу министрлигине, Ага Хан фондуна, “Мектептер-2030” долбоорунун жетекчиси, улуттук координатору Назира Жолдошбековага жана Нарын облусу боюнча координатору Назгүл Курманбековага, дизайн команданын мүчөлөрү: Анара Осмоновага, Гүлжан Шерматовага, Миргүл Акматовага, Таалайкул Куленбековага; Керимбай уулу Сарыбай атындагы орто мектебинин эмгек жамаатына, мектеп администрациясына, окуучуларга, ата-эне-лерге жана Эмгек-Талаа айылынын тургундарына терең ыраазычылык билдирем!

МААЛЫМАТ ҮЧҮН:

2020-жылдын сентябрь айынан тарта «Мектептер-2030» 100 мектепке чейинки жана мектеп билим берүү уюмдары менен иш алып барып келет. Бул иш-аракеттер БУУнун Туруктуу өнүгүү максаттары (ЦУР) аяктаганга чейинки акыркы он жылдыкта жүргүзүлүүдө. Максаты — мугалимдерге жана билим берүү процессинин башка катышуучуларына билим сапатын жакшыр-

КӨЙГӨЙДҮН АНАЛИЗИ: ЭМНЕ ҮЧҮН ЭКО-КӨНДҮМДӨР ЗАРЫЛ?

Биздин дизайн команданын мүчөлөрү — башталгыч класстын мугалими **Анара Осмонова**, математика мугалими **Гүлжан Шерматова** жана химия мугалими **Миргүл Акматова** окуучулар менен тестирилөө жүргүзгөн. Анын жыйынтыгы олуттуу көйгөйдү көрсөттү: 10 жаштагы окуучулардын **40%**, ал эми 15 жаштагы окуучулардын **39%** гана окуу жана түшүнүүдө негизги жана андан жогору деңгээлге жеткен.

Мен, бул кырдаалдын себептерин талдоодо төмөнкүдөй тыянакка келдим:

“Жетишкендиктердеги айырмачылыктар, биринчи кезекте, **мотивациянын, кызыгуунун жоктугунан** жана үй шартындагы колдоонун аздыгынан келип чыккан. Негизги маселе — окуу процесси маалыматты түшүнүүгө жана практикада колдонууга эмес, **жаттап калууга** багытталгандыгында. Окуучулар өз ой-пикирин түзүүгө, аны негиздөөгө жана тексттерди сын көз менен талдоого аракеттенишкен эмес. Бул алардын мектептеги билимин күнүмдүк турмушта колдонуу жөндөмүнө терс таасирин тийгизген. Ошондой эле окуучулар өзгөчө климаттын өзгөрүшү жана экологиялык маселелер боюнча маалыматты башкаруу көндүмдөрүнүн жетишсиздигинен кыйналышкан. Демек, окуучуларга **практикалык, турмуш менен байланышкан билим** берүү керек экени айкын болду”.

Айтканга оңой болгону менен, инсанга багытталган дизайн ой жүгүртүү ыкмасы боюнча көйгөйлөрдү аныктоодо жана инновациялуу чечимди иш жүзүнө ашырууда, дизайн команда жыл бою тынымсыз иш алып барышты.

ПРАКТИКАЛЫК ИННОВАЦИЯ: «ЭКО-STEM» КЛУБУ

Ушул муктаждыктан улам, **“Келечектин эко-лидерлери”** долбоору ишке киргизилген. Долбоор окуучуларды **сынчыл ой жүгүртүүгө, лидерлик көндүмүн арттырууга, жоопкерчилик алууга** жана алган билимин турмушта практикада колдонууга үйрөтүүнү максат кылган.

Бул максатты ишке ашыруу үчүн дизайн команда ЭКО-STEM клубун түзүштү. Мен клубдун уникалдуулугун мындайча баса белгилейм:

“Биздин долбоордун инновациялуулугу — бул **изилдөөлөр менен практикалык иштерди айкалыштырууда**. Биз пайдаланылган ресурстарды кайра колдонуп, эксперименталдык долбоорлорду курууга мүмкүнчүлүк бердик. Эң кызыгы, окуучулар пластикалык бөтөлкөлөрдү атайын даярдалган станоктон өткөрүп, **жилка жип жасоону** үйрөнүштү. Андан кийин алынган жилка жипти өздөрү уюштурган **агро-токойдун тосмосун тосууда** колдонушту. Натыйжада, балдар теориялык билимди гана албастан, аны практикада колдонууну, ресурстарды үнөмдөөнү, таштандыларды кайра иштетүүнү жана айлана-чөйрөнү коргоону өздөштүрүштү. Бул — чыныгы турмуштагы **STEM билим берүү!**”.